

Vägledning vid objektburen smitta

Foto: www.pixabay.com

Innehållsförteckning

Inledning	5
Projektets syfte	5
Projektets avgränsningar	6
Om objektburen smitta.....	6
Vägledningens uppbyggnad	8
Vägledningens målgrupp	8
Kapitel 1 - Arbetsprocesser vid objektburen smitta	9
Kommunens arbetsprocess	11
Smitta upptäcks av Smittskydd eller länsveterinär.....	11
Smitta upptäcks av miljöinspektör eller allmänhet	11
Starta smittskyddsärende	12
Utreda/samla in fakta	13
Gemensamt samråd	14
Förbered platsbesök och provtagning	14
Förberedelse av platsbesök.....	14
Förberedelse av provtagning.....	15
Platsbesök/provtagning	18
Beslut om kortsiktiga åtgärder direkt efter platsbesök	21
Ta emot och bedöma provsvar	21
Samråd med Smittskydd om ytterligare åtgärder.....	21
Lämna över till ordinarie tillsynsmyndighet (som startar tillsynsärende)	22
Utvärdering av arbetet.....	23
Avslut av smittskyddsärende	23
Uppföljning i ordinarie tillsyn.....	24

Smittskydds arbetsprocess	25
Anmälan om misstänkt eller påvisad objektburen smitta kan inkomma till Smittskydd från olika aktörer	25
Smitta anmäls av miljökontor	25
Smitta anmäls av mikrobiologiskt laboratorium	25
Smitta anmäls av sjukvård.....	25
Smitta anmäls av länsveterinär	26
Smitta anmäls av allmänhet	26
Ta emot anmälan och upprätta ärende	26
Kontakta miljökontor/länsveterinär	26
Kontakta behandlande läkare	27
Kontakt med individen.....	27
Upprätta smittskyddshypotes	27
Genomför samråd med miljökontor/länsveterinär med flera instanser	27
Informera övriga berörda instanser enligt plan	28
Genomför smittskyddsåtgärder	28
Avstämning/samråd (lägescheck)	28
Sammanfattning och avslut	29
Kapitel 2 - Kunskapsbakgrund objektburen smitta	30
Ansvarsområden centrala aktörer/myndigheter	30
Kommun (miljökontor).....	30
Smittskydd/region.....	30
Folkhälsomyndigheten	31
Socialstyrelsen.....	31
Specialfall fartyg eller flyg	32
Lagstiftning.....	33

Smittskyddslagen.....	33
Miljöbalken.....	34
Olika typer av smitta och verksamheter där smitta kan förekomma samt vissa specifika smittämnen.....	35
Smittvägar	35
Vanliga verksamheter och platser där smitta kan förekomma	36
Specifikt om några smittämnen av särskilt intresse.....	44
Projektgrupp och referenspersoner	47
Projektgrupp	47
Referenspersoner.....	48
Bilagor	49
Bilaga 1 - Kontaktuppgifter Smittskydd Halland och Smittskydd Västra Götaland.....	49
Bilaga 2 - Intervjumall person	51
Bilaga 3 - Intervjumall verksamhet	54
Bilaga 4 - Föreläggande om att vidta åtgärder.....	57
Bilaga 5 - Beslut om att förbjuda och stänga verksamheter eller installationer tillfälligt	60
Bilaga 6 - Föreläggande om avlivning och ersättning	63
Bilaga 7 - Föreläggande om att sanera lokalen med avseende på xxx65	

Inledning

Som stöd för kommunernas insatser när det gäller objektburen smitta har en projektgrupp inom ramen för Miljösamverkan Västs projekt ”Samverkan smittskydd” tagit fram denna vägledning för objektburen smitta under 2023–2024. Vägledningens fokus är samverkan.

Av miljöbalkens (MB) 26 kap. 6§ framgår att tillsynsmyndigheter ska samarbeta med varandra samt med sådana statliga och kommunala organ som ska utöva tillsyn i särskilda hänseenden eller som på annat sätt fullgör uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten. Folkhälsomyndighetens skrift ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta – Vägledning enligt miljöbalken”¹ ger god grund för ansvarsfördelning mellan olika myndigheter och grunder för arbetet.

Denna vägledning är tänkt att användas som ett komplement till Folkhälsomyndighetens skrift ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta – Vägledning enligt miljöbalken”. Projektgruppen har valt att belysa vissa delar av Folkhälsomyndighetens skrift i denna vägledning för att underlätta en snabb handläggning (eftersom det ofta behöver gå fort i en smittspårning).

Projektets syfte

Projektets syfte var att tydliggöra roller, ansvarsområden och befogenheter samt utveckla samverkan mellan tillsynsmyndigheter och regionernas Smittskydd för att ha en bra beredskap vid händelser med objektburen smitta i Västra Götaland och Halland.

Vidare var syftet med projektet att nå en mer enhetlig och kvalitetssäkrad handläggning som underlättar för Smittskydden, kommunerna och länsstyrelserna att arbeta systematiskt, effektivt och likartat.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/smittsparning-och-undanrojande-av-objektburen-smitta/>

Projektets avgränsningar

Projektgruppen valde i början av projektet att göra följande avgränsningar kopplat till projektet och vägledningen:

- Vi berör inte Försvarsmakten i vår vägledning eller smittskyddsövning då de är en egen organisation och har en egen process för dessa frågor.
- Vi berör inte Jordbruksverkets frågor.
- Vad det gäller djur avgränsar vi oss till att enbart ta med smitta från sällskapsdjur. Sällskapsdjur i miljöbalkens mening är djur som ägs av privatpersoner och som hör nära samman med sin ägare och ägarens bostad. Det går inte att begränsa vad som är ett sällskapsdjur genom arter eller individer, utan det beror på ägandeförhållanden och varför personen har djuret. Sådana djur kan exempelvis vara katt, hund, ödla, orm, minigris, råtta, marsvin, kanin och sällskapsfågel.²
- Livsmedel och vattenanläggningar utomhus, det vill säga dricksvattentäkter, ingår i kategorin objektburen smitta. Denna vägledning är dock avgränsad till smittskydd som miljöbalken är tillämplig på. Därför omfattas inte livsmedel och dricksvatten, det vill säga när åtgärder vidtas enligt livsmedelslagen. När det gäller egen brunn under 50 personekvivalenter gäller miljöbalken.
- Vi tar inte med kompetensförsörjning inom området.

Om objektburen smitta

Med objektburen smitta menas sjukdomar som kan spridas mellan objekt och människa. Alla typer av objekt i olika miljöer ingår i begreppet, till exempel kyltorn, duschar, ventilationsanläggningar, gym, bubbelpooler och sällskapsdjur. Vad gäller vilda djur så ansvarar kommunen för tillsynen av objekten som kan locka de vilda djuren, inte djuren i sig. Exempelvis fågelbord. Även livsmedel och vattenanläggningar utomhus, det vill säga dricksvattentäkter, ingår i kategorin objektburen smitta (se dock vägledningens avgränsningar ovan).

² Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn — Folkhälsomyndigheten (folkalsomyndigheten.se)

Hantering av objektburen smitta kräver samverkan mellan kommun och Smittskydd samt ibland länsveterinär och/eller olika nationella myndigheter. Oavsett på vilket sätt objektburen smitta uppdagas eller misstanken väcks så behöver kontakt tas med övriga aktörer för gemensam handläggning.

Den nämnd i kommunen som ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken ska utan dröjsmål underrätta Smittskydd i sin region om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människor. I praktiken utförs detta arbete av den enhet inom kommunen som ansvarar för miljö- och hälsoskyddsfrågor, i denna vägledning kallad miljökontoret. Organisation och benämning skiljer sig åt mellan kommuner.

När människor drabbats är sjukvården ofta de som först får indikation på att objektburen smitta bör misstänkas. I praktiken kontakter de då oftast Smittskydd som sedan förmedlar informationen vidare till kommunen. Tack vare den epidemiologiska övervakningen via smittskyddsanmälningar kan Smittskydd ofta se samband mellan fall i tidigt skede och kontakter då kommunen.

För att miljökontoret ska kunna ingripa mot objekt, inklusive sällskapsdjur, som sprider smitta ska förekomsten av smittämnen utgöra en sådan störning som omfattas av begreppet olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3 § miljöbalken.

Vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av privatperson eller ett objekt sprider allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor ska kommunens miljökontor omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning enligt 9 kap. 15 § miljöbalken.

Kommunen skall utan dröjsmål underrätta smittskyddsläkaren om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människor enligt 9 kap. 14 § miljöbalken.

Miljökontoret har rätt att göra de undersökningar och ta de prover som behövs för att kunna fullgöra sina uppgifter. Miljökontoret har också rätt att meddela förelägganden och förbud och att besluten dessutom kan förenas med vite. Om det bedöms vara nödvändigt kan miljökontoret även besluta att personliga föremål ska förstöras och att låta avliva sällskapsdjur enligt 9 kap. 15 § miljöbalken.

Ibland behövs avstämning med jurist kring olika juridiska aspekter, till exempel sekretess eller utformning av beslut.

Vägledningens uppbyggnad

Denna vägledning består av två delar. En första del (kapitel 1) som är en kartläggning och beskrivning av de arbetsprocesser som finns på kommunerna respektive hos Smittskydden gällande objektburen smitta. Den andra delen (kapitel 2) är en kunskapsbakgrund om objektburen smitta. Längst bak i vägledningen finns bilagor med kontaktuppgifter till Smittskydden, förslag på intervjumallar och förslag beslutsmallar som projektgruppen har tagit fram.

Vägledningens målgrupp

Handläggare så som miljöinspektörer vid länens kommunala miljökontor, personal vid Smittskydd Västra Götaland och Halland samt berörd personal vid länsstyrelserna.

Kapitel 1 - Arbetsprocesser vid objektburen smitta

Kapitel 1 är en kartläggning och beskrivning av hur kommunens miljökontor och Smittskydden skulle kunna arbeta med objektburen smitta. Projektgruppen har gjort en processkarta (kartan finns på nästa sida) över de två aktörernas arbetsprocesser för att visualisera hur aktörerna arbetar var för sig och när samverkan bör äga rum. Den översta arbetsprocessen i processkartan är kommunens och den understa Smittskyddens.

Viktigt att ha med sig när man går igenom arbetsprocesserna är att kontakt/samråd mellan Smittskydd och miljökontor ska ske åtminstone vid de streckade pilarna i processkartan. Men det finns inget som hindrar att kontakt/samråd sker oftare. Uppstår frågor är det bättre att ta kontakt en gång för mycket än en gång för lite.

Arbetsprocesserna är framtagna utifrån hur det oftast går till i ett smittskyddsärende. Det kan finnas fall eller situationer där man behöver frångå ordningen i flödet.

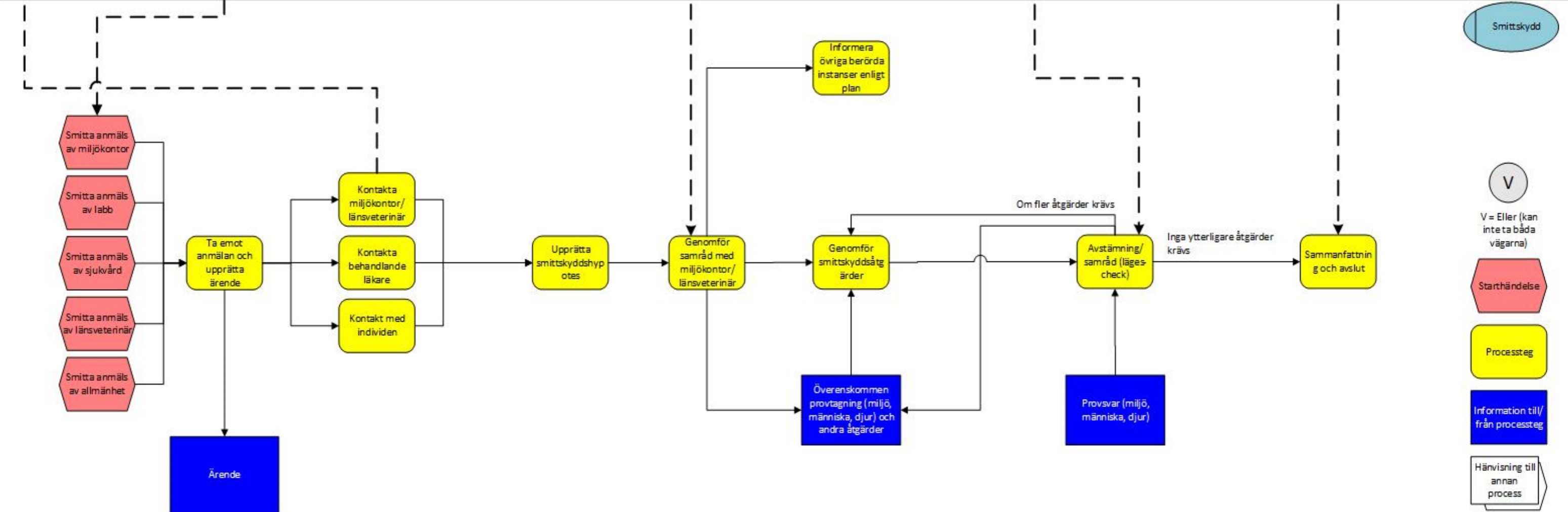
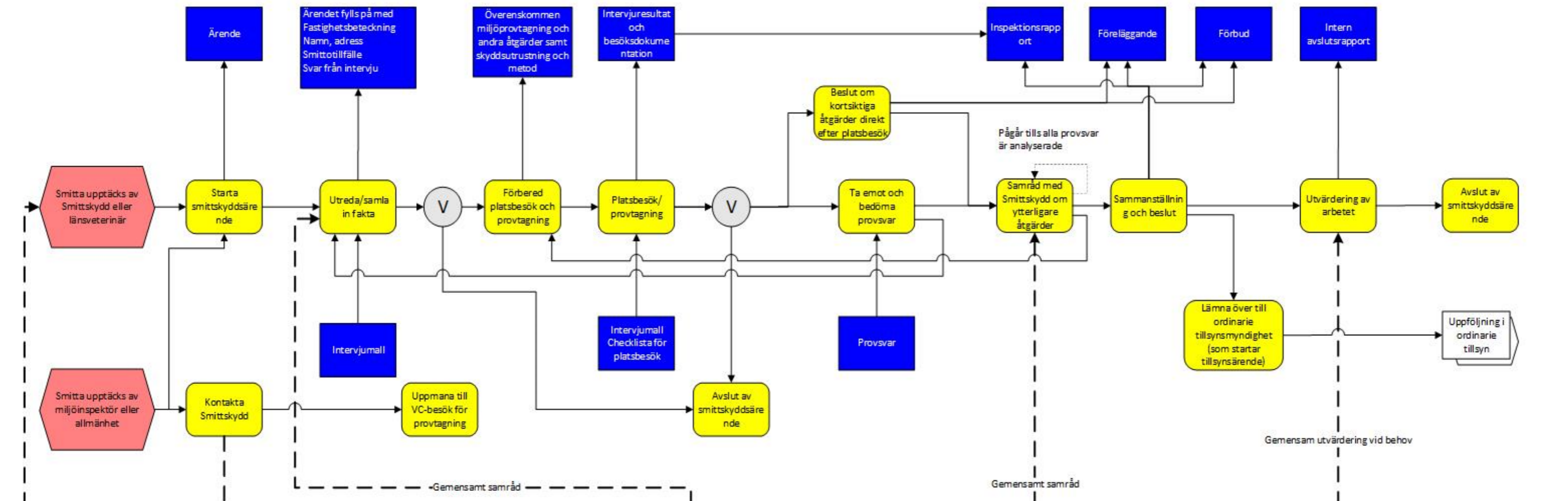
Notera att rubrikerna i kapitel 1 är desamma som står i de rosa och gula rutorna i respektive arbetsprocess i processkartan.

Mediakontakt

När det gäller kontakt med media i arbetet med objektburen smitta så ska varje aktör svara media på frågor kopplat till sitt arbete/sin verksamhet (om inte annat är överenskommet). Det kan vara bra att ställa upp på en intervju för att nå ut med viktig information och för att förmedla korrekt och relevant fakta.

Foto: www.pixabay.com

Kommunens arbetsprocess

Miljökontoren ansvarar för att agera om misstanke uppstår eller kännedom fås om att ett objekt eller ett sällskapsdjur bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor. Arbetet innebär att göra de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Huvudsyftet är att förhindra fortsatt spridning av smitta.

Denna arbetsprocess är tänkt att fungera som ett stöd under smittspårningen och beskriver de steg i ett smittskyddsärende som faller under miljöbalkens 9 kapitel 14–15 §§.

Nedan beskrivs de olika stegen i arbetsprocessen.

Smitta upptäcks av Smittskydd eller länsveterinär

När smitta har konstaterats av Smittskydd eller länsveterinär rapporterar de till miljökontoret i aktuell kommun att det rör sig om misstänkt fall av objektburen smitta. Länsveterinär anmäler påvisade smittor hos djur som riskerar att överföras till människor (zoonoser) till den kommun där djuret bor. Om smittan misstänks komma från en djurklinik meddelas även den kommun där kliniken finns. Miljökontoret är ansvarig för att utreda den objektburna smittan enligt 9 kap. 15 § miljöbalken.

Smitta upptäcks av miljöinspektör eller allmänhet

När miljökontoret får in anmälan om misstänkt objektburen smitta från allmänhet, verksamhet eller upptäcker det i sin tillsyn ska de:

- Kontakta Smittskydd
Ansvarig handläggare på miljökontoret informerar Smittskydd att miljökontoret tagit emot anmälan om objektburen smitta. Miljökontoret samråder med Smittskydd om hur utredningen ska gå vidare.
- Uppmana till vårdcentralbesök för provtagning
Om miljökontoret är de första som får reda på att någon blivit sjuk är det lämpligt att rekommendera att personen går till vårdcentralen för provtagning för att säkerställa samband mellan fynd hos människa och objekt. Det är viktigt att provtagning sker så snart som möjligt. Smittskydd

kan behöva kontakta vårdcentralen och förklara att det kommer personer för provtagning och varför de ska provtas.

Starta smittskyddsärende

Oavsett om misstänkt smitta inkommer till miljökontoret från Smittskydd, allmänhet, verksamhet eller upptäcks i tillsynen ska kommunen omedelbart vidta åtgärder för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning.

Ärendet diarieförs enligt kommunens rutin och man bör vara noggrann med att göra tjänsteanteckningar om allt som händer i ärendet.

Då dessa ärenden ofta innehåller känsliga uppgifter bör de sekretessbeläggas. Huvudregeln om sekretess innebär att uppgifter i den offentliga hälso- och sjukvården om en patients hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden inte får lämnas ut, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att patienten eller någon närstående lider men.³

Det kan vara lämpligt att starta ett tillsynsärende parallellt eller någon gång under tiden som smittskyddsärendet pågår (ska då vara ett separat ärende). När kommunen vidtagit kortsiktiga åtgärder och undanröjt risken för smittspridning kan de långsiktiga åtgärdskraven ofta ställas i tillsynsärendet.⁴ Se vidare under steg Starta tillsynsärende/lämna över till ordinarie tillsynsmyndighet.

Faktaruta - Vem står för kostnader under smittspårningen?

Själva arbetet med smittspårningen (handläggningstid, provtagning och analyskostnader) ska bekostas av miljökontoret. Motiveringen till detta är att fördelningen av kostnaden för smittspårning inte ska vara oklar och förhindra att arbetet påbörjas skyndsamt.⁵

³ Offentlighets- och sekretesslagen OSL 25 kap. 1§

⁴ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 37

⁵ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 13

När ett smittspårningsärende (enligt 9 kap. 15 § miljöbalken) övergår i tillsyn (enligt 26 kap. miljöbalken) så övergår även kostnadsansvaret från kommunen till verksamhetsutövaren.⁶

Rekommendationen är att ha ett tillsynsärende parallellt med smittskyddsärendet för att kunna hantera de mer långsiktiga åtgärderna som kan behövas. Genom att starta ett tillsynsärende tidigt blir det lättare att hålla isär de olika kostnaderna och handläggningstiden.⁷

Utreda/samla in fakta

Kartlägg och gör en första bedömning av möjliga smittkällor.

Intervjua den person/de personer som är smittade för att få en bild av var personen har befunnit sig vid smittotillfället, *se bilaga 1 till denna vägledning för intervjumall.*

Om det finns en utpekad verksamhet är det lämpligt att även ställa frågor till verksamheten via telefon i första läget, *se bilaga 2 till denna vägledning för intervjumall.*

Ha tät kontakt med Smittskydd och eventuellt med länsveterinären om den information som kommer in i detta första läge av utredningen.

Om det i samtal med smittade personer framkommer att det finns fler som insjuknat så tar Smittskydd kontakt med aktuella vårdenheter för att informera om att personer kommer för provtagning samt vilka analyser som önskas.

Om ärendet inkommit till miljökontoret via symtom och det inte kan konstateras smitta via provtagning av person, kan ärendet i de flesta fall avslutas här. Man kan hålla ärendet öppet ett tag till för att avvakta om fler med symptom inkommer.

Om utredningen visar att det misstänkta objektet eller sällskapsdjuret finns i en annan kommun ska det berörda miljökontoret informeras om detta. Smittskydd tar då kontakt med det aktuella miljökontoret för fortsatt smittspårning. Det är

⁶ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 14

⁷ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 14

lämpligt att även miljökontoren har en dialog och delar med sig av information som framkommit i utredningen. Smittskydd har kontakt med andra Smittskydd och även med Folkhälsomyndigheten.

Gemensamt samråd

Samråd handlar initialt i ärendet om tät avstämning mellan Smittskydd och miljökontoret gällande utbredning av smitta, information om fler insjuknande, eventuella tillfrisknade.

Längre fram i utredningen gör miljökontoret tillsammans med Smittskydd en bedömning av var prover ska tas vid platsbesök, utifrån information som inkommit i utredningen.⁸ Det behöver inte alltid finnas ett specifikt smittämne diagnostiserat vid smittspårningen i detta skede men Smittskydd tar fram en smittskyddshypotes utifrån patienternas symptombild.⁹ Vi kan därför gå vidare med provtagning även utan känt smittämne.

Länsstyrelsen (länsveterinär) och Statens veterinärmedicinska anstalt kan i detta skede vara ett stöd i diskussioner om lämplig provtagning på sällskapsdjur.¹⁰

Förbered platsbesök och provtagning

Utifrån vad som kommit fram i utredningsskedet förbereds i detta steg platsbesök och provtagning. Syftet är att utreda vidare och bekräfta eller avskriva misstänkta smittkällor. I alla fall behövs inte provtagning utan det kan räcka med att göra ett platsbesök. Det gäller till exempel när det finns väldigt tydliga symptom på vad det är för smitta.

Förberedelse av platsbesök

Det finns inget förutbestämt om inspektion ska ske förannmält eller oanmält i samband med smittspårning utan det får man avgöra från fall till fall.

Fördelar med att göra ett förannmält besök är att man kan se till att rätt personer är på plats, vilket kan underlätta för att få tillgång till

⁸ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s.28

⁹ Möte med Smittskydd VG och Halland, 2023-09-27

¹⁰ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken

alla utrymmen. Ett förannmält besök möjliggör också att man i förväg kan meddela instruktioner inför provtagning.

Det kan finnas fall då man kan överväga att åka ut oanmält. För att ett prov ska vara representativt bör det tas så snart som möjligt och innan några åtgärder att undanröja smittan har vidtagits. Om det är svårt att komma i kontakt med verksamheten eller om det finns anledning att misstänka att instruktion om att avvakta med åtgärder innan provtagning inte kommer följas bör man göra ett besök så snart som möjligt.

Faktaruta – Var har miljökontoret ansvar att smittspåra?

Vid misstänkt objektburen smitta har miljökontoret smittspårningsansvar även på platser där man vanligtvis inte har tillsynsansvar eller bedriver regelbunden tillsyn. Det kan till exempel vara på kontor, sjukhus eller industrier. I dessa fall kan det vara aktuellt med gemensamt platsbesök med annan tillsynsmyndighet, exempelvis Arbetsmiljöverket, IVO, länsstyrelsen.¹¹

Fråga om ansvar för smittspårning på flyg och fartyg har ställts till Folkhälsomyndigheten, vilka svarar följande:

Vår bedömning är att bestämmelserna om objektburen smitta i 9 kap. 14 och 15 §§ miljöbalken är tillämpliga. Det är inte uttryckligen reglerat om det är kommunen som färjan eller flyget utgår ifrån som har smittspårningsansvar enligt 9 kap. 15 § miljöbalken. I direkt smittspårning behöver alla berörda samverka. Informationsgångarna är viktiga för att även smittskydd ska veta att det kan komma fall till deras region om ett fartyg är ”smittat/förorenat”. En möjlig utgångspunkt kan vara att den kommun som har bäst förutsättningar att genomföra smittspårning och undanröjande av smitta bör ha ansvaret. I praktiken är det sannolikt att den kommun där fartyget ligger för tillfället får ta prover etcetera och sköta smittspårningsärendet. Men sedan är det viktigt att man också informerar den kommun där företaget har sin hemvist då det gäller uppföljning och tillsyn framöver.¹²

Förberedelse av provtagning

Miljökontoret har det övergripande ansvaret för att provta misstänkta objekt och att se till att sällskapsdjur provtas. Syftet

¹¹ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 33

¹² Maria Arwidsson, Folkhälsomyndigheten (e-postkonversation, 27 oktober, 2023)

med provtagningen är att identifiera smittkällan.¹³ Till grund för provtagningen är den information som framkommit under steget Utredda/Samla in fakta genom samtal med smittade och aktuella verksamheter samt samråd med Smittskydd. Hur provtagning kan eller bör genomföras beror bland annat på vilken typ av smitta det gäller och utbrottets omfattning.

Miljökontoret bör själva utföra provtagningen. Genom att utföra provtagningen får man kontroll på omständigheterna vid provtagningen och att den utförs på rätt sätt. Man säkerställer också att prover tas på alla objekt av intresse och att rätt analyser beställs för provet.¹⁴ Miljökontoret får också direkt ta del av provsvaren från laboratoriet.

Miljökontoret ansvarar för att se till att prover tas på sällskapsdjur. Diskutera provtagningen i förväg med länsveterinär eller med Statens Veterinärmedicinska anstalt. Provtagningen görs av klinisk veterinär.¹⁵

Det är viktigt att redan vid planeringen av provtagningen i samråd med smittskyddsläkare och/eller länsveterinär ha klarlagt hur provresultatet ska hanteras i den fortsatta utredningen. Följande frågor kan vara lämpliga att överväga innan provtagning startar:

- Hur ska resultatet värderas?
- Hur ska resultatet utnyttjas?
- Vilka åtgärder ska provtagningen leda till?
- Hur många prov är rimligt att ta?
- Hur, när och var ska provet tas? (följ laboratoriets provtagningsinstruktioner)

Redan innan provtagningen bör man också tänka igenom vilka åtgärder som är lämpliga att vidta om provtagningen påvisar smittämne samt vilka slutsatser som kan dras om något smittämne inte påvisas.

¹³ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s.27

¹⁴ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken s 13, 28

¹⁵ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 29.

Ta kontakt med laboratoriet innan provtagning

Inför provtagningen är det lämpligt att ta kontakt med laboratoriet som finns upphandlat eller det ni brukar använda. Det är viktigt att föra en diskussion med dem om analysmetod och möjligheten att spara isolat och skicka vidare för typning. Är smittämne inte känt så diskutera vilket som misstänks. Det är viktigt att vara tydlig med att proverna tas i en samband med en smittspårning och att isolat ska sparas och skickas till Folkhälsomyndigheten för typning när det handlar om till exempel legionella.

Faktaruta – Vad bör man tänka på vid upphandling av miljöanalyser för smittspårning?

Om det upphandlade laboratoriet inte har möjlighet att utföra analyserna som krävs för smittspårningen bör man använda ett annat laboratorium för just smittspårningsärenden.

I Folkhälsomyndighetens vägledning ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta” anges att grundläggande krav bör ställas på att laboratoriet arbetar på ett kvalitetssäkert sätt och med väl beprövade metoder. Om möjligt ska man helst använda ett ackrediterat laboratorium och ackrediterade analyser för vattenprover och andra miljöprover.

I informationsbladet ”Smittspårning av legionella – att tänka på vid upphandling av miljöanalyser”¹⁶ från 2018 har Folkhälsomyndigheten beskrivit vad som bör tänkas på vid upphandling av tjänster för analys av legionella i samband med smittspårning. Mycket av det som anges där är aktuellt även för andra smittor. Lämna gärna detta informationsblad till ansvariga vid ny upphandling av laboratorium.

Det är viktigt att laboratoriet känner till att det handlar om smittspårning så att de lämnar provsvar så snabbt som möjligt och till rätt personer.¹⁷ Vid kontakt med laboratoriet säkerställ att ni får information om:

- Provtagningsinstruktioner.

¹⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/smittsparning-av-legionella-att-tanka-pa-vid-upphandling-av-miljoanalyser/>

¹⁷ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s 30

- Vilket provmaterial, till exempel flaskor eller burkar som ska användas.
- Aktuell följesedel, hur smittspårning anges på denna.
- Anvisning hur proven ska förvaras, förpackas och transporteras.
- Information om inlämningsställen och upphämtningstider.
- Eventuella begränsningar för tider eller dagar för inlämning av prover.

Följ de instruktioner som laboratoriet lämnar kring förvaring och transport så att oönskade mikrobiologiska förändringar undviks. Vid provtagning nära en helg är det viktigt att säkerställa att proverna kan tas om hand i tid när de kommer fram och inte blir stående för länge innan analys startar. Det kan även vara aktuellt att används budfirma för transport.¹⁸

Provtagningsutrustning

Det är omöjligt att vara förberedd för alla situationer men att ha en viss utrustning tillgänglig på kontoret är lämpligt då det möjliggör en snabb första provtagning, som senare kan kompletteras. Med utrustning avses provflaskor, provburkar, kylklampar samt väskor eller lådor för transport. Exempelvis kan ofta flaskor för mikrobiell provtagning användas till flera typer av analyser.

- Ta reda på hur provtagningsutrustning beställs och beräknad leveranstid.
- Kontrollera eventuell hållbarhetsmärkning på provtagningsmaterialet.

Platsbesök/provtagning

Miljökontoret är huvudansvarig för att göra besök på plats och provtagning kan utföras samtidigt.¹⁹ Bra att känna till inför platsbesök är att hyresvärd enligt Jordabalken 12 kap. 26§ har omedelbar rätt att få tillträde till lägenheter för nödvändig tillsyn.

¹⁸ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s 30

¹⁹ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s 27

Faktaruta – Skyddsutrustning vid smittspårning

Val av personlig skyddsutrustning måste ske utefter risk och situation. Det finns ingen vägledning i Arbetsmiljöverkets författningssamling eller hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för vad som gäller vid val av skyddsutrustning vid provtagning.

Vid de flesta fall så räcker det med en grunduppsättning av följande utrustning:

- Engångshandskar
- Skoskydd
- Engångsoverall/engångsrock
- Handsprit
- Hushållspapper
- Andningsskydd halvmask med kombifilter (det finns olika typer av filter beroende på situation)
- Tvättlappar för andningsskydd
- Skyddsglasögon

Bilaga 2 till denna vägledning kan vara utgångspunkt vid dialog med verksamhetsutövare, personal eller djurägare. Gör en rundvandring i lokalerna. Det kan finnas andra smittkällor än man har tänkt från början.

- Jämför egenkontrollsrutinerna med Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens allmänna råd och vägledningar.
- Informera om processen framåt i ärendet, till exempel när analyssvaren förväntas vara klara.
- Lämna kontaktuppgifter och be dem höra av sig om de kommer på något mer relevant eller om någon mer blir sjuk.

Om verksamheten redan har hunnit vidta åtgärder som till exempel rengöring kan det ändå vara värdefullt att ta prover. Man kan få en indikation på att rengöringsrutinerna är otillräckliga.

Råd om städning och städmetoder finns i Folkhälsomyndighetens Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn.²⁰

²⁰ Folkhälsomyndigheten (2022) Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn.

Om hygienråd ska ges till ägare av sällskapsdjur med salmonella kan råden behöva stämmas av med länsveterinären.

Analysen av prover kan ta tid, och ibland är det viktigt att göra vissa åtgärder direkt för att hindra smittspridning. Detta gäller när det finns en välgrundad misstanke om pågående smittspridning från ett objekt eller ett sällskapsdjur.²¹ Stäm av detta med Smittskydd.

Vid bedömning om åtgärder ska vidtas bör man ta hänsyn till vilka personer som kan vara utsatta för eventuell risk. Riskgrupper kan skilja sig mellan olika smittor.

Vid legionellafall kan miljökontoret behöva råda fastighetsägare att informera boende om att inte utsätta sig för aerosol vid dusch, genom att exempelvis låta bli att duscha eller ta bort duschmunstycken.²²

Faktaruta - Vem informerar boende om att skydda sig från smitta?

Om miljökontoret bedömer att informationen behöver nå ut till boende snabbt och misstänker att fastighetsägaren inte kommer agera i tid eller med ofullständig information så kan det falla på miljökontoret att informera.

Eftersom det är kommunen som är utpekad att vidta åtgärder när det gäller objektburna smittor så faller ansvaret att informera de boende i första hand på miljökontoret och inte på smittskyddsläkaren. Men miljökontoret behöver ha tät kontakt med smittskyddsläkaren vid alla smittspårningsärenden och stämma av inför en sådan kommunikering till boende.²³

Miljökontoret bör alltså inte vänta på att en ägare eller nyttjanderättshavare vidtar åtgärder. I stället är kommunen skyldig att direkt undanröja risken för smittspridning.²⁴

²¹ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 27–28

²² Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 27–28

²³ Pia Isaksson, Folkhälsomyndigheten (e-postkonversation, 16 juli, 2023)

²⁴ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s 38

Beslut om kortsiktiga åtgärder direkt efter platsbesök

Kortsiktiga åtgärder utförs ofta tidigt för att snabbt stoppa eller begränsa smittspridningen.²⁵

I bilagor till denna vägledning finns beslutsmallar att utgå ifrån vid beslut.

I Folkhälsomyndighetens vägledning om smittspårning och undanröjande av objektburen smitta, ges fler exempel på kortsiktiga åtgärder som undanröjer smittkällan eller bryter smittkedjan.²⁶

Någon skälighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken behöver inte göras när man undanröjer allvarlig smitta enligt 9 kap. 15 § miljöbalken. Anledningen är att smittspridning eller befarad smittspridning av en allvarlig smittsam sjukdom inte anses vara en sådan olägenhet som man får acceptera på grund av tekniska eller ekonomiska avvägningar. Men proportionalitetsprincipen i förvaltningslagen gäller. Det kan innebära avvägningar mellan olika åtgärder och att välja den som är minst ingripande om den leder till samma resultat.²⁷

Ta emot och bedöma provsvar

Om provsvaren inte påvisar förekomst av smittämne diskuterar handläggaren ärendet med Smittskydd för att bedöma om man behöver gå tillbaka till Utred/Samla in fakta och hitta nya möjliga smittkällor. Informera patienten/anhörig och fastighetsägaren/verksamheten om provsvaren och att fortsatt smittspårning ska göras.

Om provsvaren påvisar förekomst av smittämne ska handläggaren informera Smittskydd, fastighetsägaren/verksamhet och patienten/anhörig om provsvaren och den fortsatta ärendegången.

Samråd med Smittskydd om ytterligare åtgärder

I detta skede har de prover tagits som man under steget Utred/Samla in fakta har ansett vara nödvändiga för att spåra

²⁵ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, s 35

²⁶ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 35–36

²⁷ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 38

smittkällan. Diskutera med Smittskydd, utifrån provresultaten, vilka åtgärder som kan behöva vidtas både kortsiktigt och långsiktigt för att hindra att människor smittas.

Även om kortsiktiga åtgärder har vidtagits tidigare i ärendet, bör man i samråd med Smittskydd undersöka om ytterligare åtgärder behöver vidtas. Det kan vara aktuellt med uppföljande eller utökad provtagning.

Sammanställning och beslut

Utifrån vad som framkommer i samråd går man från detta steg vidare med en sammanställning i exempelvis inspektionsrapport eller e-post för att återkoppla till övriga inblandade i ärendet.

I sammanställningen bör det framgå vad man kommit fram till i utredningen, om man har fastställt smittkällan eller inte och om krav på åtgärder kommer ställas eller om ärendet avslutas.

Krav på kortsiktiga åtgärder med avsikten att risken för smitta undanröjs ställs i smittskyddsärendet. I bilagor till denna vägledning finns beslutsmallar att utgå ifrån.

Lämna över till ordinarie tillsynsmyndighet (som startar tillsynsärende)

I detta steg kan det vara motiverat att vidta långsiktiga åtgärder för att förebygga att utbrott inte sker igen. Då bör inte 9 kap. 15 § vara tillämplig utan i sådana situationer bör ansvaret vila på verksamhetsutövaren.²⁸ Dessa åtgärder ska därför inte hanteras i smittskyddsärendet.

Har inte ett tillsynsärende startats tidigare kan det vara lämpligt att göra det i detta läge för att kunna ställa de långsiktiga åtgärdskraven där utifrån 26 kap. 19 § miljöbalken.

Enligt 9 kap. 9 § miljöbalken ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att undanröja olägenheter och normalt står verksamhetsutövaren för sådana kostnader som kan knytas direkt till verksamheten. Dessa krav kan då innebära att verksamhetsutövaren ska utföra olika åtgärder som på längre sikt syftar till att minska risken för smittspridning.²⁹

²⁸ Malin Larsson, Folkhälsomyndigheten (e-postkonversation 14 september 2023)

²⁹ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sidan 37

Om det handlar om ett tillsynsobjekt som miljökontoret inte har tillsynsansvar för är det viktigt att ta kontakt med den ordinarie tillsynsmyndigheten. Det kan också vara lämpligt att lämna en redogörelse över smittskyddsärendet till ordinarie tillsynsmyndighet så att uppföljning kan ske i inom ramen för den vanliga tillsynen.³⁰

Utvärdering av arbetet

För att dra erfarenheter av det som har gått bra och rätta till eventuella brister så är det lämpligt med en utvärdering.

Fungerade följande moment?

- Mallar (kommunicering, beslut)
- Tidsåtgång
- Laboratorietjänster
- Skyddsutrustning
- Provtagning
- Transport
- Resurser
- Kompetens
- Kontakt mellan Smittskydd och miljökontor
- Åtkomst för provtagning
- Information internt/externt
- Delegation
- Funktioner
- Med mera

Det är bra om man redovisar resultatet och utvärderingen till nämnden för att de ska få större förståelse och vid behov resursförstärkning.

Avslut av smittskyddsärende

Smittskyddsärendet kan avslutas när den omedelbara risken för smitta är undanröjd eller när man utrett alla möjliga smittkällor även om inte smittkällan lyckats fastställas. Detta ska göras i samråd med Smittskydd.

³⁰ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken, sid 37–38

För tydlighetens skull kan kommunen välja att fatta ett formellt beslut om att smittkällan är undanröjd och att vidare ansvar ligger på en annan tillsynsmyndighet.³¹

Uppföljning i ordinarie tillsyn

Beroende på vad smittspårningen resulterar i kan det finnas behov av kontinuerlig uppföljning av exempelvis en process eller rutin hos en verksamhet på grund av risk för smittspridning. Det är då viktigt att denna information har meddelats aktuell tillsynsmyndighet i tidigare sammanställning.

³¹ Folkhälsomyndigheten (2021) Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta - Vägledning enligt miljöbalken

Smittskydds arbetsprocess

Smittskydden följer och övervakar det epidemiologiska läget i respektive län för att hitta och agera på eventuell ökning av antal fall av anmälningspliktiga sjukdomar enligt smittskyddslagen eller andra smittsamma sjukdomar med stor utbredning eller allvarliga konsekvenser. Detta sker genom kontinuerlig övervakning av de anmälningar som kommer in till myndigheten. Anmälan om misstänkt eller påvisad objektburen smitta kan inkomma till Smittskydd från olika aktörer. På Smittskyddet arbetar läkare och sjuksköterskor med expertkunskap om smittskyddslagen och infektionssjukdomar hos människa. Smittskydden har även en rådgivande funktion som kan kontaktas dagtid. Utanför kontorstid har Region Västra Götaland en Smittskyddsläkare i beredskap dygnet runt. I Halland hänvisas i första hand till infektionsbakjour utanför kontorstid.

Nedan beskrivs de olika stegen i arbetsprocessen.

Anmälan om misstänkt eller påvisad objektburen smitta kan inkomma till Smittskydd från olika aktörer

Smitta anmäls av miljökontor

Vid misstanke om eller påvisad objektburen smitta anmäls detta till Smittskydd av miljökontoret. Det är viktigt att person med symptom uppmanas att söka läkare för att bli provtagna. Utan påvisat smittämne är det svårt att koppla insjuknande till smittkälla. Även andra som misstänks vara smittade ska uppmanas att provta sig och kan bli föremål för intervju.

Smitta anmäls av mikrobiologiskt laboratorium

Anmälningspliktig sjukdom ska enligt smittskyddslagen (2004:168) och smittskyddsförordningen (2004:255) anmälas till smittskyddsläkaren så snart diagnos är klar. Detta sker automatiskt genom en smittskyddsanmälan i SmiNet, som når Smittskyddet direkt.

Smitta anmäls av sjukvård

Behandlande läkare ska skyndsamt (inom 24 timmar) anmäla till smittskyddsläkaren vid diagnoser som är anmälningspliktiga enligt

smittskyddslagen (2004:168) och smittskyddsförordningen (2004:255) eller har anmärkningsvärd utbredning eller allvarlighetsgrad. Detta sker genom en smittskyddsanmälan i SmiNet, som når Smittskyddet direkt, alternativt via telefonsamtal.

Smitta anmäls av länsveterinär

Länsveterinär anmäler misstänkta/påvisade zoonoser hos djur till smittskyddsläkaren gällande miljöer där människa riskerar att smittas samt meddelar berörd kommun.

Smitta anmäls av allmänhet

Allmänheten kan också höra av sig till Smittskydd (direkt eller indirekt) och om misstanke om smitta från objekt uppstår påbörjas ärende.

Ta emot anmälan och upprätta ärende

Granskning av inkommande anmälningar sker flera gånger dagligen på Smittskydd. Utredningsärende startas vid komplexa fall eller misstanke om större utbrott. Vid behov kan en utbrottsgrupp bildas enligt intern rutin.

Kontakta miljökontor/länsveterinär

Oavsett vem som först får information om misstänkt objektburen smitta är det viktigt med samråd mellan inblandade aktörer inför utredningsstart för att komma överens om och fördela inhämtande av ytterligare information och samordna arbetet. I fall där brådskande utredning av miljö/objekt krävs kontaktas Miljökontoret omgående.

Överenskom om vem som kontaktar den sjuka personen, alternativt i vilken ordning om flera myndigheter behöver göra det.

Enas om vilket smittämne som misstänks i första hand.

Behov av ytterligare samordning? Överenskom om avrapportering och fortsatt kontakt.

Gå igenom eventuellt informationsbehov till region, nationella myndigheter, sjukvård, allmänhet, media och vem som i så fall ansvarar för vad.

Kontakta behandlande läkare

Görs vid behov för att få ytterligare information, till exempel avseende symtom hos patienten, misstänkt smittkälla eller om det finns fler sjuka/exponerade. Informera behandlande läkare att/om det kan bli aktuellt att fler personer hänvisas till vårdenheten för provtagning. Klargör att behandlande läkare har kvar fullt patientansvar även om Smittskydd tar över utredningen. Smittskydd ger även stöd till behandlande läkare i smittskyddsrelaterade avvägningar.

Kontakt med individen

Smittskydd brukar kontakta patienten för ytterligare information, och eventuellt genomförs intervju eller enkät. Om intervju även ska ske via Miljökontoret bör man komma överens om vem som kontaktar först.

Det är viktigt att personer med symtom uppmanas att söka läkare för att bli provtagna. Utan påvisat smittämne är det svårt att dra säker slutsats av utredningen och koppla insjuknande till smittkälla. Även andra som misstänks vara smittade ska uppmanas att provta sig och kan bli föremål för intervju.

Upprätta smittskyddshypotes

Gör en hypotes angående smittämne och smittväg.

Smittskydd har kunskaper om smittämnen och symtom hos människa, och kan bedöma vilket/vilka smittämnen som kan misstänkas. Man utgår från symtombild och inkubationstid, samt i vilket sammanhang som smittan misstänks ha skett.

Diskutera smittskyddshypotes med övriga inblandade aktörer för att komma överens om en sådan som blir gemensam arbetshypotes. Observera att denna kan behöva justeras under utredningen med ledning av inkommen information.

Genomför samråd med miljökontor/länsveterinär med flera instanser

Miljöinspektör och Smittskydd informerar varandra om provsvar, och samråder angående relevans och samstämmighet mellan människa och objekt. Frågor om relevans hos fynd i prover från människa diskuteras mellan Smittskydd, aktuellt laboratorium och Folkhälsomyndigheten. Frågor om bedömning av fynd i analys av objekt diskuteras med Folkhälsomyndigheten.

Finns det behov av samråd med regionala och nationella myndigheter, särskilt Folkhälsomyndigheten? Finns det fall i andra regioner än den som initialt fick anmälan tar Smittskydd kontakt med berört Smittskydd i annan region för gemensam uppföljning och handläggning eller övertagande av ärende.

Folkhälsomyndigheten ser tidigt samband mellan olika regioner genom att de får laboratorieanmälningar från hela landet, och meddelar inblandade Smittskydd. Behandlande läkare meddelar provsvar till sin patient (i vissa fall meddelar även Smittskydd).

Miljöinspektör informerar de/-n ansvariga (verksamhetsutövaren) eller berörd privat ägare för objektet om analysresultatet efter provtagningen.

Informera övriga berörda instanser enligt plan

Informera alla instanser som varit involverade i ärendet: sjukvård, regionen, nationella myndigheter, allmänhet, media med flera.

Genomför smittskyddsåtgärder

Finns det behov av ytterligare provtagning, till exempel på nya fall som stämmer överens med arbetshypotesen?

Behöver smittskyddsåtgärder vidtas, som till exempel vaccinationer, behandling, ytterligare smittspårning runt fallet? Information ska vid behov ges till allmänhet eller särskilt riskutsatta grupper, till exempel via riktade brev/mail eller via media.

Beroende på vad för typ av objekt det gäller kan åtgärderna komma att se olika ut. Folkhälsomyndigheten har tillsynsvägledning för vissa objekt, där det finns förslag till åtgärder.

Avstämning/samråd (lägescheck)

Stäm av med inblandade parter vad som framkommit, vad som eventuellt fattas i utredningen och utred vid behov det som kommit fram. Behövs samråd med ytterligare aktörer, och vem kontaktar dessa i så fall?

Sammanfattning och avslut

Konklusion och avslutande samråd med inblandade utredare bör göras inom varje myndighet, men en gemensam konklusion och sammanfattning kan vara värdefull för förståelse av utredningen och lärdom inför framtiden.

Sammanfatta ärendet i SmiNet enligt lokal rutin. Eventuell rapport till Folkhälsomyndigheten avtalas.

Kapitel 2 - Kunskapsbakgrund objektburen smitta

Detta kapitel tar upp ansvarsområden hos myndigheter och lagstiftning som ligger till grund för åtgärder. Kapitlet innehåller också beskrivning av olika typer av smitta och verksamheter där smitta kan förekomma, samt smittämnen som är vanliga i dessa sammanhang.

Ansvarsområden centrala aktörer/myndigheter

I detta kapitel beskrivs ansvarsområdena för de viktigaste aktörerna kopplat till denna vägledning. För mer utförlig information se Folkhälsomyndighetens vägledning ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta – Vägledning enligt miljöbalken”³².

Kommun (miljökontor)

För att miljökontoret ska kunna ingripa mot objekt, inklusive sällskapsdjur, som sprider smitta ska förekomsten av smittämnen utgöra en sådan störning som omfattas av begreppet olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3§ miljöbalken.

Vid misstanke om att ett objekt sprider allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor ska kommunens miljökontor omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning.

Miljökontoret har rätt att göra de undersökningar och ta de prover som behövs för att kunna fullgöra sina uppgifter. Miljökontoret har också rätt att meddela förelägganden och förbud, och att besluten dessutom kan förenas med vite. Om det bedöms vara nödvändigt kan miljökontoret även besluta att personliga föremål ska förstöras och att låta avliva sällskapsdjur enligt 9 kap. 15§ miljöbalken.

Smittskydd/region

Smittskydd i aktuell region har det övergripande ansvaret för smittskyddsåtgärder avseende smittad person. Arbetet leds av

³² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/smittsparning-och-undanrojande-av-objektburen-smitta/>

smittskyddsläkaren som skyndsamt skall underrätta de myndigheter eller den kommun (oavsett region) som ansvarar för att smittskyddsåtgärder vidtas mot djur eller objekt som sprider eller misstänks sprida smittsam sjukdom om iakttagelser som är av betydelse för det objektinriktade smittskyddet (Smittskyddslagen 6 kap. 7 §).

Ytterligare information finns på Smittskydd Hallands³³ och Smittskydd Västra Götalands³⁴ webbsidor.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten är den kunskapsmyndighet i Sverige som ansvarar för det nationella folkhälsoarbetet, övervakar det nationella epidemiologiska läget och har samordningsansvar för Smittskydden i Sverige. Folkhälsomyndigheten är dessutom expertmyndighet i smittskyddsfrågor.

Folkhälsomyndigheten är också den svenska kontaktpunkten för arbetet med internationella hot mot människors hälsa, och ansvarar för uppgifter som Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (IHR) medför. Fall och händelser som misstänks utgöra ett internationellt hot mot människors hälsa skall rapporteras till Folkhälsomyndigheten som gör en bedömning om ett sådant hot föreligger. I förekommande fall skall de rapportera vidare till WHO inom 24 timmar. Vilka åtgärder som vidtagits skall sen återkopplas till berörda myndigheter, kommuner och regioner från Folkhälsomyndigheten. I landet finns särskilda karantänshamnar och karantänsflygplatser. Kommuner och regioner ansvarar för att de utsedda hamnarna och flygplatserna har tillgång till den personal och den utrustning som behövs för att hantera internationella hot mot människors hälsa.

Socialstyrelsen

Tidigare var Socialstyrelsen nationell ansvarig myndighet. Deras allmänna råd (SOSFS 2006:4) om yrkesmässig hygienisk verksamhet gäller dock alltjämt. De allmänna råden och en relaterad handbok finns tillgängliga på Socialstyrelsen webbplats.³⁵

³³ <https://vardgivare.regionhalland.se/behandlingsstod/smittskydd/>

³⁴ <http://www.vgregion.se/smittskydd>

³⁵ <https://www.socialstyrelsen.se>

Övrig information avseende objektburen smitta finns numera på Folkhälsomyndighetens webbplats.³⁶

Specialfall fartyg eller flyg

Objektburen smitta på fartyg eller flyg ska i princip utredas som annan objektburen smitta, men fler myndigheter är inblandade än i normalfallet. Miljönämnden ska förutom till Smittskydd vidarebefordra informationen om misstänkt objektburen smitta till Transportstyrelsen. De kan då bedöma vad de behöver kontrollera vid en eventuell besiktning, till exempel VVS-systemets funktion. Miljönämnden kan alltid få tillträde till fartyget med hjälp av Transportstyrelsen, genom IHMH, (SFS 2006:1570).

Gäller det fartyg eller flyg i *internationell* trafik ska Smittskydd kontakta Folkhälsomyndigheten via Tjänsteman i beredskap på telefonnummer 010-205 24 00 alternativt via e-post samordningsmittskydd@folkhalsomyndigheten.se för gemensam hantering eftersom ärendet kan komma att omfattas av IHR (Internationella Hälsoreglementet). Smittskyddsläkaren ska samordna smittskyddskontroller vid karantänshamnar och karantänsflygplatser, samt stödja kommuner och myndigheter när de utför uppgifter enligt IHR.

Rättsläget är inte helt klart avseende om miljöbalken är tillämplig på fartyg/flyg i internationell trafik, men om det aktuella fartyget/flygplanet påverkar hälsosituationen i kommunen, kan miljönämnden ha befogenhet att med stöd av miljöbalkens tillsynsbestämmelser (26 kap. 9 §) och allmänna hänsynsregler (2 kap.) förelägga om skyddsåtgärder och begränsningar. Folkhälsomyndighetens bedömning är att bestämmelserna om objektburen smitta i 9 kap. 14 och 15 §§ miljöbalken är tillämpliga.

Faktaruta – Internationella Hälsoreglementet (IHR)

Det internationella hälsoreglementet (IHR 2005) är ett legalt bindande ramverk som bygger på ett nationellt och internationellt samarbete för Världshälsoorganisationens (WHO) medlemsländer. Syftet är att förebygga, förhindra och hantera gränsöverskridande hälsohot (smittsamma sjukdomar och andra
--

³⁶ <http://www.folkhalsomyndigheten.se/>

ämnen) med minsta möjliga påverkan på internationell handel och trafik, och upptäcka dessa så tidigt som möjligt.

Folkhälsomyndigheten är utsedd till nationell kontaktpunkt av regeringen och har rapporteringsskyldighet till WHO inom 24 timmar i enlighet med IHR.

Vid larm enligt IHR finns separata rutiner för hamn respektive flygplats enligt HSLF-FS 2015:8 - IHMH-lagen.

Kontaktuppgifter till Göteborgs sektion för sjöfartstillsyn (gäller både Västra Götaland och Halland)

<i>Telefon</i>	0771-503 503
<i>Jourtelefon</i>	0771-52 00 52
<i>E-post</i>	sjofart.iog@transportstyrelsen.se
<i>Webbsida</i>	www.transportstyrelsen.se

Lagstiftning

I kapitlet redogörs för vissa centrala delar av lagstiftningen. För fullständig information hänvisas till respektive lagstiftning.

Smittskyddslagen

Smittskyddslagen (2004:168) reglerar smittskyddet för människor, inklusive smitta från objekt men däremot inte åtgärder mot objekt i miljön. Lagen gäller alla smittsamma sjukdomar varav vissa sjukdomar definieras som allmänfarliga eller samhällsfarliga. Med allmänfarliga sjukdomar menas smittsamma sjukdomar som kan vara livshotande, innebära långvarig sjukdom eller svårt lidande eller medföra andra allvarliga konsekvenser. Samhällsfarliga sjukdomar är allmänfarliga sjukdomar som kan få en spridning i samhället som innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som kräver extraordinära smittskyddsåtgärder.

Smittsamma sjukdomar som sprids via objekt till människan ingår i miljöbalkens tillsynsområde om de inte reglerats i någon annan lagstiftning. Vissa av de smittsamma sjukdomarna som sprids via

objekt till människan är smittspårningspliktiga. Kommunen är då ansvarig för den smittskyddsutredning som rör objektet.

I Folkhälsomyndighetens vägledning ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta – Vägledning enligt miljöbalken” presenteras de anmälningsskyldiga sjukdomarna enligt smittskyddslagen.³⁷

De smittspårningspliktiga sjukdomarna finns reglerade i Folkhälsomyndighetens föreskrifter (HSLF-FS 2015:10) om smittspårningspliktiga sjukdomar.³⁸

Miljöbalken

(se även Folkhälsomyndighetens vägledning ”Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn”³⁹)

Kommunen ska enligt 9 kap. 15 § miljöbalken vidta smittskyddsåtgärder när det finns misstanke om att ett objekt eller sällskapsdjur bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor. Det finns ingen heltäckande sammanställning i förarbetena till bestämmelserna i miljöbalken över vilka sjukdomar som räknas dit.

En förutsättning för att miljöbalkens bestämmelser om hälsoskydd ska omfatta objekt eller djur som riskerar att sprida smitta, är att den eventuella förekomsten av smittämnen kan anses utgöra en risk för sådan störning som omfattas av begreppet *olägenhet för människors hälsa* enligt 9 kap. 3 § miljöbalken. Med detta begrepp avses enligt miljöbalkens definition en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. Smitta från ett objekt eller djur bör kunna anses utgöra en sådan negativ hälsoeffekt att det faller in under begreppet olägenhet enligt miljöbalken. Detta gäller både allvarliga sjukdomar som till exempel legionella, vanliga

³⁷ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/smittsparning-och-undanrojande-av-objektburen-smitta/>

³⁸ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/f/folkhalsomyndighetens-foreskrifter-hslf-fs-2015-10/>

³⁹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-om-hygien-och-objektburen-smitta-/>

sjukdomar som vinterkräksjuka och mindre allvarliga som till exempel ringorm.

I Folkhälsomyndighetens tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta finns en bilaga (bilaga 1) med exempel på sjukdomar som kan spridas via objekt eller djur och som kan innebära en olägenhet för människors hälsa, men som inte räknas som allvarliga smittsamma sjukdomar enligt 9 kap. 15 § miljöbalken.

I bilaga 1 i Folkhälsomyndighetens vägledning ”Smittspårning och undanröjande av objektburen smitta – Vägledning enligt miljöbalken”⁴⁰ finns en tabell med exempel på sjukdomar som skulle kunna räknas som en allvarlig smittsam sjukdom enligt miljöbalken. Den kan användas som stöd i bedömningen av om en sjukdom bör ses som en sådan.

Olika typer av smitta och verksamheter där smitta kan förekomma samt vissa specifika smittämnen

Smittvägar

Med smittväg avses det sätt på vilket mikroorganismer (smittämnen) överförs till en individ. Många smittämnen kan överföras via mer än en smittväg och vissa smittämnen kan vara både objektburna och smitta via annan väg, exempelvis blodsmitta.

De vanligaste och viktigaste smittvägarna är:

Kontaktsmitta

Direktsmitta via närkontakt med annan person via till exempel handskakning eller via förorenade föremål.

Droppsmitta/luftburen smitta

Historiskt sett har man gjort en strikt uppdelning mellan droppsmitta och luftburen smitta. Forskning på senare år har dock visat att det snarare är en glidande skala. När en luftvägsinfekterad person nyser och hostar bildas ett moln av droppar som bland annat innehåller smittämnen. Den som befinner sig tillräckligt nära kan smittas direkt via dessa droppar. Dropparna kan också vara mycket små och sväva länge i luften. Smitta sprids då via luften

⁴⁰ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/smittsparning-och-undanrojande-av-objektburen-smitta/?pub=102161>

även på lite längre avstånd. När dropparna fallit ned på ytor eller föremål kan smittämnen föras vidare därifrån som kontaktsmitta, oftast via händerna. Detta är en vanlig smittväg både vid luftvägsinfektioner och vid infektioner med norovirus (vinterkräksjuka).

Livsmedelsburen smitta

Smittämnen i livsmedel kan tillföras på flera olika sätt, som vid produktion eller vid tillagning. Mat som inte förvaras på rätt sätt kan medföra att bakterier förökar sig snabbt så att den som äter maten blir sjuk, oftast med kräkningar och diarré. Vissa bakterier bildar gifter (toxiner) som orsakar matförgiftningar.

Blodburen smitta

Smittan kan överföras vid kontakt smittat blod eller via smittbärande instrument eller redskap om det kommer i kontakt med kundens/patientens blod eller slemhinna. Blod på hel hud smittar inte. En risksituation är om någon som bär på blodsmitta skadar sig så det blöder och en annan person får det smittsamma blodet in i eget blod eller ett öppet sår. Även blodstänk i munnen eller ögat kan medföra en viss risk för smittöverföring, liksom om person med blodsmitta biter en annan person så svårt att ett sår i huden uppstår.

Exempel på smittämnen som sprids via blod är hepatit B- respektive hepatit C-virus samt humant immunbristvirus (HIV). Personer kan vara bärare av blodburen smitta livslångt utan att det är känt. Smittan kan överföras vid kontakt smittat blod eller via smittbärande instrument eller redskap om det kommer i kontakt med kundens/patientens blod eller slemhinna. Blod på hel hud smittar inte. Instrument och redskap som kan komma i kontakt med potentiellt smittbärande kroppsvätskor ska rengöras enligt riktlinjer.

Vanliga verksamheter och platser där smitta kan förekomma

Piercing, tatuering, barberare, frisörer, nagelsalonger, skönhetsalonger och liknande

Vid hygienisk verksamhet kan brister i hygien och lokalutformning medföra risker för människors hälsa eller andra olägenheter. Framför allt handlar det om risk för hudinfektioner och blodsmitta.

Hudinfektioner kan uppstå då bakterier på huden kommer ned i djupare hudlager. Den vanligaste och viktigaste smittvägen är

kontaktsmitta där smittämnet överförs direkt eller indirekt via förorenade händer eller föremål/instrument. Många mikroorganismer sprids via kontaktsmitta, exempelvis *Staphylococcus aureus* som ofta är en orsak till sårinfektion. Det finns resistent bakterier som sprids på samma sätt, till exempel MRSA (meticillinresistent stafylokokker). Svampsjukdomar och vårtvirus kan överföras som kontaktsmitta vid ofullständig rengöring av verktyg eller golv, bäddar och andra ytor där naken hud kommer i kontakt med underlaget. Smitta kan överföras via den behandlande personalen. Spridning av löss och kvalster sker också genom kontaktsmitta.

Även blodburen smitta (se ovan) kan överföras via smittbärande instrument eller redskap om det kommer i kontakt med kundens/patientens blod eller slemhinna. Blod på hel hud smittar inte. Instrument och redskap som kan komma i kontakt med potentiellt smittbärande kroppsvätskor ska rengöras enligt riktlinjer.

För mer information se Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2006:4) om yrkesmässig hygienisk verksamhet samt handbok.⁴¹

Bassängbad

Den relativt höga temperaturen i vattnet i badbassänger (och i luften om inomhus) gynnar tillväxten av mikroorganismer och bildningen av kemiska föreningar.

Förutsättningar för att minimera smittriskerna vid bassängbad är att reningen av vattnet, desinfektionsmetoderna och skötseln av anläggningen fungerar på ett effektivt sätt.

Med smitta menas i detta sammanhang att sjukdomsframkallande smittämnen infekterar människor. De smittämnen som förekommer i bassängbad kommer i stor utsträckning från de badande själva. Därför är det nödvändigt att det finns ordentliga möjligheter att tvätta sig innan badet. Det finns inga direkta krav på hur tvättutrymmen ska vara utformade men det är viktigt att de inbjuder till användning.

⁴¹ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/halsoskydd-och-estetiska-behandlingar/yrkesmassig-hygienisk-verksamhet/>

Ett par av de vanligaste hälsoriskerna orsakas dock av bakterier som förekommer allmänt i miljön – *Pseudomonas aeruginosa* respektive Legionellabakterier.

Pseudomonas kan orsaka infektioner med bland annat feber, rodnader och variga utslag på kroppen (bubbelpoolsjuka), ögoninfektioner och är också en vanlig orsak till öroninfektioner efter bad i bubbelpool. De orsakar även ”hot foot syndrome” (badhusfötter). Syndromet orsakas sannolikt av mikroskador på fotsulorna där bakteriernas toxin utlöser en inflammatorisk process vilket ger ömmande röda fotsulor, främst hos barn. *Pseudomonas* kan komma från den omgivande miljön eller från de badande.

Legionella – se separat avsnitt nedan.

Det finns fler bakterier som kan orsaka smitta vid bad. Genomgående för dessa bakterier är att risken för smitta är minimal i välskötta bassängbad.

Mykobakterier kan ge hudinfektioner eller influensaliknande symptom om bakterien andas in via aerosoler.

Staphylococcus aureus är en art som normalt finns på människokroppen och som kan ge hudinfektioner av olika slag, till exempel varbildande infektioner eller impetigo.

Streptokocker är ett bakteriesläkte som kan förekomma på huden, på slemhinnor och i mag-tarmsystemet. De kan ge hudinfektioner som impetigo och infektioner i kroppen.

Klebsiella är en typ av koliforma bakterier, som finns i normal tarmflora. Den kan särskilt hos immunnedsatta ge upphov till infektion, vanligen urinvägsinfektion, eller vid inhalation av smittämnet lunginflammation.

För mer information läs Folkhälsomyndighetens allmänna råd (HSLF-FS 2021:11) om bassängbad samt Folkhälsomyndighetens vägledning om bassängbad⁴².

⁴² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/v/vagledning-om-bassangbad/?pub=86245>

Strandbad

Det är kommunerna som ansvarar för regelbunden kontroll av sina strandbad. EU:s badvattendirektiv anger hur denna övervakning ska göras. Havs- och vattenmyndigheten utfärdar i enlighet med direktivet detaljerade föreskrifter för hur provtagning av badvatten ska göras. Om det skett föroreningar av vattnet ska besökarna avrådas från bad. Det ska även finnas information om vad som orsakade föroreningen och vad som görs för att förhindra nya. Det är kommunerna som ansvarar för skyltningen.

Här följer några exempel på smittrisker vid strandbad

Escherichia coli är den vanligaste tarmbakterien hos människan. En viss typ av E-coli, EHEC, som kan bäras av symtomfria idisslare, kan ge allvarlig sjukdom hos människa. Vid vissa utbrott av EHEC-smitta misstänks spridning via sjöar och vattendrag, där även smitta från badande sjuk person förekommer. Om det finns uppgifter om strandnära beten i närheten där smitta konstaterats på människa bör/ska länsveterinären kontaktas för vidare utredning.

Vibrio är en bakterie med många olika underarter och kan ge upphov till så kallad badsårsfeber eller öroninfektioner, men även mag-tarmsymtom; exempelvis *vibrio parahemolyticus*, *vibrio alginolyticus* och *vibrio vulnificus*. Dessa förekommer främst i varmt havs- eller sjövattnen, vanligen i bräckt vatten. *Vibrio cholerae* som orsakar kolera förekommer inte i Sverige.

Shewanella algae (eller andra underarter) är en annan ovanlig bakterie som kan ge så kallad badsårsfeber eller öroninfektioner efter bad i varmt, ofta bräckt, havsvatten.

Shigella är ett bakteriesläkte som på grund av låg smittdos kan ge mag-tarmsjukdom i samband med bad.

Cryptosporidium är en familj av protozoer som kan ge mag-tarmsjukdom. Smitta sker via intag av smittat vatten. Ett utbrott av *cryptosporidium* som kunde sättas i samband med en utomhusbassäng har inträffat i Sverige. *Cryptosporidium* är mer motståndskraftig mot klorering än tarmbakterier.

Leptospira är ett släkte som kan ge influensaliknande symtom. Smittan förknippas mest med översvämningar och bad i floder och liknande vattendrag, men är ännu inte manifesterad i Sverige. Med ökad risk för översvämningar i och med klimatförändringar kan

smittan komma att uppträda. Några få fall har rapporterats i världen som kopplats till bassängbad.

Cerkarier- badklåda.⁴³ Orsakas av ett av larvstadierna hos en inälvsmask med sjöfåglar som huvudvärd och sötvattenssnäckor som mellanvärd. Snäckorna är vanliga i många sjöar, och om vattentemperaturen är optimal kan stora mängder cerkarier bildas och utsöndras i vattnet. De kan "av misstag" angripa en badande människa och tränga in någon millimeter i huden, där de dock dör relativt snabbt. Snäckorna finns mest på grunt vatten, varför barn drabbas mer än vuxna. Badklåda är inte smittsam från person till person. Inkubationstiden är oklar. Upprepad exponering för cerkarier inom något dygn kan ge upphov till stora, kraftigt kliande blåsor som kan påminna om myggbett. Dessa utslag brukar finnas kvar i minst en vecka. Enstaka individer kan drabbas av en starkare allergisk reaktion.

För mer information om strandbad se Havs- och vattenmyndighetens webbplats om badplatser och badvattenkvalitet samt deras vägledning och föreskrift för kvalitetskontroll av badvatten.⁴⁴

Förskolor

Vissa smittämnen kan spridas både som person till personsmitta och via objekt och inom förskolor är en kombination av kontaktsmitta och droppsmitta relativt vanligt. Renodlad kontakt- respektive dropp-smitta finns naturligtvis också liksom luftburen, och livsmedelsburen smitta. Blodburen smitta är sällsynt. Både smittskyddslagen och miljöbalken, såväl som livsmedelslagstiftningen tillämpas beroende på smitta. För mer information, se "Smitta i förskolan, en kunskapsöversikt"⁴⁵. En ny version, "Friskare förskola", är under utarbetning 2023–2024.

⁴³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/badklada/>

⁴⁴ www.havochvatten.se

⁴⁵ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/9e1024976b9b44c3adc1bf4e95088980/smitta-i-forskolan-en-kunskapsoversikt-2008-126-1.pdf>

Folkhälsomyndigheten ger också specifik tillsynsvägledning om smittskydd och hälsoskydd i förskolor när det gäller objektburen smitta enligt miljöbalkens definition.⁴⁶

Bostäder

För låga varmvattentemperaturer kan utgöra en risk för att bakterien legionella som tillväxer i vattensystemet. Se avsnitt Legionella för mer information.

Vägglöss, svartmyror, kackerlackor, silverfiskar, pälsängrar och råttor är exempel på vanliga skadedjur. Brunråttan räknas som en allvarlig smittspridare och trivs överallt där människor håller till, främst i fuktiga miljöer som till exempel källare och avlopp. Mer information om skadedjur finns att få via företag som jobbar med skadedjursbekämpning.

Hotell, pensionat, campinganläggningar och liknande lokaler

Extra hänsyn är nödvändig eftersom genomströmningen av människor är stor, man delar ofta hygienutrymmen, man bor på liten yta och den boende kan inte förmodas känna samma ansvar som vid boende i egen bostad.

Smittrisk kan finnas genom lokaler och utrustning till exempel om städningen är dålig i hygienutrymmen eller boenderum, om sänglinnet, bäddutrustningen och handdukarna är smutsiga samt om handtvättmöjligheter saknas eller är bristfälliga vid toaletterna.

Smitta kan också överföras via mat och vatten. Måltider som serveras, men även bristande hygien och dålig utrustning i gästkök, kan innebära smittrisk. Vattenförsörjning genom egen brunn kan behöva särskild uppmärksamhet. Legionellasmitta från vatten är en speciell risk som måste beaktas.

Ökad smittrisk föreligger också via luften när många människor delar en liten luftvolym och särskilt om ventilationen är undermålig.

Mer information om hälsoskydd vid tillfälliga boenden (inkluderar campinganläggningar, hotell, pensionat och likande lokaler) finns

⁴⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-om-halsoskydd-i-skolor-och-forskolor/>

hos Folkhälsomyndigheten.⁴⁷ Mer information finns också i Miljösamverkan Västra Götalands Handläggarsöd tillfälligt boende från 2014.⁴⁸

Specifik information om hälsoskydd för asylboenden finns hos Folkhälsomyndigheten.⁴⁹

Idrottsanläggningar

Inom idrottsverksamhet finns risk för smitta direkt mellan personer vid närkontakt men också via redskap, kroppsskydd och annan utrustning. Exempelvis hudinfektioner med MRSA. Se separat avsnitt om MRSA.

Personer (vare sig de är konstaterade MRSA-bärare eller ej) med riskfaktorer som pågående hudinfektion, infekterade sår eller infekterade eller vätskande eksem ska inte delta i sport och idrott med kroppskontakt eller använda gemensamma träningslokaler eller gym. Tränare och ledare behöver vara uppmärksamma på detta.

För mer information se Miljösamverkan Västra Götalands handläggarsöd gym och idrott från 2014.⁵⁰

Industriella anläggningar med mera

Exempel på objektburen smitta i industriell verksamhet är legionella från kyltorn och så kallat ljumvatten på slakterier och mejerier. Se mer om legionella i separat avsnitt nedan.

Djur

Sällskapsdjur kan bli smittade och sjuka av olika smittsamma sjukdomar, varav vissa är zoonoser och alltså kan smitta till människor. Zoonoser hos djur är anmälningspliktiga och rapporter om dessa inkommer därför till Länsstyrelsen från laboratoriet. Exempelvis kan katter smittas av salmonella av fåglar, vanligtvis

⁴⁷ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-for-halsoskydd-i-tillfalliga-boenden/>

⁴⁸ https://externnyta.lansstyrelsen.se/o/tillsynsportalenvast/miljosamverkan-vast/projekt/_layouts/15/start.aspx#/

⁴⁹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-om-halsoskydd-i-asylboenden-/?pub=108006>

⁵⁰ https://externnyta.lansstyrelsen.se/o/tillsynsportalenvast/miljosamverkan-vast/projekt/_layouts/15/start.aspx#/

under vårvintern. Hos kräldjur som hålls i fångenskap är det också vanligt med förekomst av salmonellabakterier.

Vanligtvis är det länsveterinär som först får reda på om ett sällskapsdjur testat positivt för en zoonos. Länsveterinären anmäler då det till smittskyddsläkare och till den kommun där djuret bor. Om smittan misstänks komma från en djurklinik meddelas även den kommun där kliniken finns. I detta läge finns oftast ingen misstanke om spridning. Djurhållaren har i normalfallet både fått smittskyddsinstruktioner från behandlande veterinär och varit i kontakt med länsveterinär. Därav behövs sällan vidare åtgärder från kommunen. Det kan dock finnas tillfällen när kommunen bedömer det lämpligt att vidta förebyggande åtgärder. Exempelvis om en salmonellasmittad katt bor nära en förskola med sandlådor eller liknande. Då kan det behöva säkerställas att katten inte lyckas förorena i sandlådorna.

Generellt är det viktigt att ta reda på i vilken miljö det infekterade djuret befinner sig. Om ägaren arbetar med livsmedel eller inom vården behöver Smittskyddet få kännedom om detta snarast och det kan då bli nödvändigt med ytterligare preventiva åtgärder. Om djuren har kontakt med animalieproduktionens djur bör länsveterinären informeras.

För att undvika spridning mellan djur och människa är det viktigt att ha en god hygien i kontakt med djur. Anläggningar som till exempel lantbruk, djurparker, ridskolor och 4H-gårdar där besökare erbjuds direktkontakt med djuren ska ha besöksregler anpassade till verksamheten och informera besökarna om reglerna. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet.

Vad gäller vilda djur så ansvarar kommunen för tillsynen av objekten som kan locka de vilda djuren, inte djuren i sig. Exempelvis fågelbord.

Djur kan också bära på antibiotikaresistenta bakterier, till exempel MRSA.

Jordbruksverket är ansvarig myndighet för kontroll och bekämpande av smittsamma sjukdomar hos djur samt för övervakning av det nationella sjukdomsläget. Mer information om

smittsamma djursjukdomar och smitta mellan djur och människor finns på Jordbruksverkets websida⁵¹.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) är expertmyndighet avseende smittsamma sjukdomar hos både vilda och tama djur. SVA ansvarar för analyserna vid provtagning på djur.

Specifikt om några smittämnen av särskilt intresse

Legionella

Legionellabakterier förekommer naturligt i jord och vatten i miljön. Smitta till människa sker genom att smittan andas in, vanligen i form av aerosol (luftburna vattendroppar) från vatten som innehåller legionellabakterier. Vatten är den vanligaste smittkällan, men även inandad damm från jordpåsar har visat sig kunna orsaka smitta. Legionellabakterien trivs bäst i temperaturer mellan 20–45 grader och kan växa till i vattenledningar, speciellt om de används sällan. Är vattentemperaturen i närheten av vår kroppstemperatur (30–45°) tycks risken öka. Bubbelpooler, forsrännor, vattensprutor, kyltorn och duschar är exempel på aerosolbildande källor. Det finns flera olika arter och undergrupper av Legionella.

Speciellt mottagliga för infektion är äldre och immunsvaga personer. Man skiljer på två olika former av legionellainfektion: *Legionärssjuka*, som är en allvarlig form med relativt hög dödlighet och *Pontiacfeber* som är en mindre allvarlig och snabbt övergående sjukdom som kan drabba även friska personer om smitt dosen är tillräckligt hög.

Rutiner för kontroll av varmvattnets temperatur bör ingå i fastighetsägares egenkontroll eftersom för låga varmvattentemperaturer kan utgöra en risk för legionellatillväxt i vattensystemet. Vattentemperaturen bör inte understiga 50 grader i någon del av installationen i flerfamiljshus. Om fastigheten har en varmvattenberedare bör temperaturen i denna inte understiga 60 grader. Kallvattnet ska hålla en temperatur på under + 20 grader. Kontroll sker vanligtvis vid tappställen och i fastighetens undercentral.

⁵¹ <http://www.jordbruksverket.se>

Läs mer om hantering av legionella på Folkhälsomyndighetens websidor "Objektburen smitta - Legionella"⁵² samt "Legionella i miljön - en kunskapssammanställning om hantering av smittrisker"⁵³. I Boverkets byggregler finns vägledning om legionella i vattenledningssystem⁵⁴.

MRSA

MRSA är varbildande stafylokocker (hudbakterier) med viss antibiotikaresistens. MRSA kan precis som andra stafylokocker orsaka sårinfektioner, bölder eller i sällsynta fall allvarigare infektioner. MRSA sprids huvudsakligen som kontaktsmitta direkt person till person men även via redskap med mera.

MRSA har tidigare betraktats som en "sjukhussjuka". Idag sprids dock MRSA framför allt ute i samhället i familjer, via gymtrustning, träningsanläggningar, hudvårdssalonger med flera där hudkontakt mot yta eller person sker.

Några exempel där MRSA har smittat inom idrott i Sverige, med misstänkta risk- faktorer/smittvägar: Handboll (klister, golvet, gemensamma knäskydd), ishockey (skavsår, brottning), simhopp (lånat varandras rakhyvlar).

Smitta kan också ske från djur till människa, men det omvända är sannolikt mer vanligt förekommande, det vill säga att en människa som bär på MRSA tillfälligt överför smittan till ett djur. Om bakterien misstänks eller påvisats på sällskapsdjur eller häst ska djurägaren följa vissa regler, till exempel kontaktisolering och informationsplikt. Om bakterien misstänks eller påvisas på sällskapsdjur eller häst ska den undersökande veterinären skyndsamt anmäla detta till länsstyrelsen. Djurhållaren ska medverka till att förhindra smittspridning och är skyldig att lämna information om smittan till alla som kommer i kontakt med djuret. Djuret ska kontaktisoleras och andra djur som hålls i samma miljö som det infekterade djuret omfattas också av samma restriktioner enligt den så kallade hygienföreskriften, K112. Restriktionerna

⁵² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/tillsynsvagledning-halsoskydd/vagledning-om-smitta-fran-objekt-och-djur/legionella/>

⁵³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/legionellainfektion-och-pontiacfeber/legionella-i-miljon--en-kunskapssammanstallning-om-hantering-av-smittrisker/>

⁵⁴ <http://www.boverket.se>

gäller tills såret eller skadan är utläkt + 20 dagar. En veterinär ska bedöma att infektionen är kliniskt utläkt och informera länsstyrelsen om detta.

Projektgrupp och referenspersoner

Projektgrupp

Vägledningen vid objektburen smitta har sammanställts av en projektgrupp med följande deltagare:

- Sofie Halsius, projektledare Miljösamverkan Väst
(sofie.halsius@lansstyrelsen.se, 010-224 43 65)
- Ann Tengqvist, Lerums kommun
- Cecilia Lyvén, Kungälv kommun
- Eva Lindhusen Lindhé, Biträdande smittskyddsläkare
Smittskydd Västra Götaland
- Jan-Eric Bäck, Öckerö kommun
- Linda Dahmm, Partille kommun (var med delar av
projekttiden)
- Lotta Sahlin Skoog, Länsstyrelsen Västra Götaland
- Maria Ryberg Mo, smittskyddsläkare Smittskydd Halland
- Nilla Lindroos, smittskyddssjuksköterska Smittskydd
Halland (var med delar av projekttiden)
- Susanna Hansson, Varbergs kommun
- Thomas Wahlberg, smittskyddsläkare Smittskydd Västra
Götaland (var med delar av projekttiden)

Referenspersoner

Under arbetet med att ta fram denna vägledning har projektgruppen fått hjälp med granskning samt inspel av ett antal referenspersoner från flera kommuner, länsstyrelser och Smittskydd. Referenspersonerna listas nedan i bokstavsordning och projektgruppen tackar dem för deras värdefulla hjälp.

- Charlotte Larsson, Stockholms stad
- Julia Nyström, smittskyddssjuksköterska Smittskydd Halland
- Kristin Sandermo, Emmaboda kommun
- Kristina Nyström, smittskyddssjuksköterska Smittskydd Västra Götaland
- Leif Dotevall, Biträdande smittskyddsläkare Smittskydd Västra Götaland
- Malena Grimbrandt, Länsveterinär Länsstyrelsen Halland
- Maria Eidrup, Kalmar kommun
- Maria Olofsson, Länsveterinär Länsstyrelsen Västra Götaland
- Marianne Bengtsson, smittskyddssjuksköterska Smittskydd Västra Götaland
- Marie Baaz, Länsveterinär Länsstyrelsen Halland
- Peggy Österberg, Enhetschef Smittskydd Västra Götaland
- Petter Malmström, Biträdande smittskyddsläkare Smittskydd Västra Götaland
- Smittskyddsgruppen Miljöförvaltningen Göteborgs Stad
- Ulf Lövdahl, Länsveterinär Länsstyrelsen Västra Götaland

Bilagor

Bilaga 1 - Kontaktuppgifter Smittskydd Halland och Smittskydd Västra Götaland

Smittskydd Halland

Adress: Hallands sjukhus, 301 85 Halmstad

Telefon: 035-13 16 07

Fax: 035-13 16 08

E-post: smittskydd@regionhalland.se

Smittskydd Västra Götaland

Vardagar dagtid

Kontakta i första hand det kontor som ansvarar för ert område, se kommunindelning nedan.

Kvällar och helger

Kontakta smittskyddsläkare i beredskap via sjukhusens telefonväxlar.

Göteborg

Vänder sig till följande kommuner: Göteborg, Härryda, Kungälv, Mölndal, Partille, Öckerö

Telefon: 010-441 24 00 (Mån-tors 09.00-16.00, fredag 9.00-15.00)

Knappval 4

Telefon växel: 010-441 00 00

Faxnummer: 031-13 37 95

E-post: smittskydd@vgregion.se

Borås

Vänder sig till följande kommuner: Alingsås, Bollebygd, Borås, Herrljunga, Lerum, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn, Vårgårda

Telefon: 010-441 24 00 (Mån-tors 09.00-16.00, fredag 9.00-15.00)

Knappval 1

Telefon växel: 033-616 10 00

Faxnummer: 033-10 04 92

E-post: smittskydd@vgregion.se

Skövde

Vänder sig till följande kommuner: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda, Vara

Telefon: 010-441 24 00 (Mån-tors 09.00-16.00, fredag 9.00-15.00)

Knappval 3

Telefon växel: 0500-43 10 00

Faxnummer: 0500-43 24 99

E-post: smittskydd@vgregion.se

Uddevalla

Vänder sig till följande kommuner: Ale, Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lilla Edet, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Stenungsund, Strömstad, Tanum, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Åmål

Telefon: 010-441 24 00 (Mån-tors 09.00-16.00, fredag 9.00-15.00)

Knappval 2

Telefon växel: 010-435 00 00

Faxnummer: 0522-131 82

E-post: smittskydd@vgregion.se

Bilaga 2 - Intervjumall person

Intervjufrågor till smittad person.

Datum för intervju: _____

Namn: _____

Adress: _____

Fastighet: _____

E-post: _____

Kön: _____ Ålder: _____ Yrke: _____

Uppgiftslämnarens koppling till den sjuka personen:

Själv sjuk Anhörig Kollega _____

Vad tror du att du har blivit sjuk av: _____

När uppstod första symptom? Datum: _____ Tid: _____

Vilka symptom har du eller har du haft?

Diarré Kräkning Huvudvärk Hudutslag
 Feber Hosta _____ _____

Är du fortfarande sjuk? Ja Nej

Om Nej, när upphörde symptomen? Datum: _____ Tid: _____

Finns det andra sjuka i din omgivning? Ja Nej

Om Ja, ta namn, kön, ålder, telefon och mejl på dessa

Har du sökt vård? Ja Nej

Om Ja, Datum: _____ Vårdcentral: _____

Har du lämnat prover? (t. ex. blod, avföring) Ja Nej

Om Ja, Datum: _____ Vårdcentral: _____

Resultat: _____

Om prov inte tagits, informera om att det kan bli aktuellt.

Har du varit utomlands? Ja Nej
Om Ja, Var: _____ När: _____

Har du varit på resa i Sverige? Ja Nej
Om Ja, Var: _____ När: _____

Har du druckit vatten från:
 Enskild brunn ytvatten i en sjö eller ett vattendrag (som inte kokats)?
Om Ja, Var: _____ När: _____

Har du husdjur eller har du varit i kontakt med sällskapsdjur? Ja Nej
 Hund Katt Reptil Sköldpadda
 Råtta _____ _____ _____
Var: _____ Datum: _____
Typ av kontakt: _____

Har du besökt en lantgård, och klappat djur där? Ja Nej
 Ko Får Get Gris
 Höns _____ _____ _____
Var: _____ Datum: _____
Typ av kontakt: _____

Har du kommit i kontakt med gödsel eller gödselmedel? Ja Nej
Var: _____ Datum: _____
Typ av kontakt: _____

Har du utfört trädgårdsarbete? Ja Nej
 Jord Kompost Ved Gammalt gräs
 Spillning _____ _____ _____
Var: _____ Datum: _____

Typ av kontakt: _____

Har du badat? Ja Nej

Insjö Hav Bassäng Bubbelpool

Badtunna _____ _____ _____

Var: _____ Datum: _____

Har du besökt något av följande? Skola Förskola

Sjukhus Tandläkare Hotell Kursgård

Idrottsanläggning Gym Spa _____

Var: _____ Datum: _____

Har du gjort något av följande: Tatuering Piercing

Annan skönhets- eller hygienisk behandling _____

Var: _____ Datum: _____

Jobbar du inom: Livsmedelsbranschen Vården

Jordbruk och har kontakt med djur?

Kan vara relevant att veta eftersom en smittad person då kan behöva restriktioner.

Har du ätit något som du misstänker att du kan ha blivit sjuk av?

Vad? _____ Var? _____

Ta kontakt med livsmedelsinspektör så de kan överta/medverka i utredningen.

Har du kommit på något under samtalet som du vill tillägga?
Några andra platser eller verksamheter som du har besökt?

Bilaga 3 - Intervjumall verksamhet

Detta frågeformulär kan användas som ett stöd när man intervjuar en verksamhet antingen på telefon eller vid ett platsbesök. Frågorna är generella och man får därför plocka ut de frågor som känns relevanta.

Datum: _____

Namn: _____

Adress _____

Fastighet: _____

E-post: _____

Kön: _____ Ålder: _____ Yrke: _____

Har verksamheten fått in några klagomål? Ja Nej

Om Ja, beskriv klagomålen:

Har ni kännedom om att någon blivit sjuk? Ja Nej

Om Ja, beskriv:

Har ni haft några driftstörningar? Ja Nej

Om Ja, beskriv:

Beskriv era rengöringssteg:

Beskriv ett kundbesök från start till slut:

Beskriv hur ni förvarar och rengör er städutrustning:

Vilka rengöringskemikalier används?

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Är de lämpliga för den aktuella verksamheten? Följs anvisningarna från tillverkaren? _____

Beskriv er tvätthantering:

Har ni kontrollerat vattentemperaturen i tappkranar och i varmvattenberedare?

Ja

Nej

Beskriv: _____

Korsas smutsig och ren hantering? Beskriv:

Beskriv ert ventilationssystem:

Har ni något sällskapsdjur? Ja Nej
Beskriv:

Har ni några installationer med vattenånga? Ja Nej
Beskriv:

Bilaga 4 - Föreläggande om att vidta åtgärder

Föreläggande om att vidta åtgärder xxxxx

Beslut

Miljö- och hälsoskydds nämnden förelägger xxx med organisationsnummer xxxxxx att

- Omgående påbörja en fackmässig utredning av orsak till uppkomsten av smittan och därefter sanera xxxxxx.
- Ta uppföljande prover efter slutförd sanering.

Redovisning av sanering och uppföljande prover ska vara miljö- och hälsoskydds nämnden tillhanda **snarast, dock senast** tre veckor **efter slutförd sanering**.

Beslutet gäller omedelbart, även om ni överklagar det.

Motivering till beslutet

Motivera ordentligt "vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande" (32 § förvaltningslagen).

Med hänvisning till den allvarliga smitta som uppstått i xxxxxx finner nämnden det motiverat att förelägga att fackmässigt låta undersöka orsaken till uppkomst av smitta och därefter sanera smittan.

Uppföljande prover ska tas efter sanering för att kontrollera att saneringen har haft avsedd effekt.

Beslutet gäller omedelbart även om det överklagas med hänvisning till att xxx utgör en allvarlig risk för olägenhet som behöver åtgärdas skyndsamt för att förhindra ytterligare smittspridning och sjukdomsfall.

Bakgrund

Redogör kortfattat för vad som har hänt i kronologisk ordning, från det att anmälan kom in, inspektion utfördes osv. Ange verksamhetsutövarens/fastighetsägarens synpunkter.

Den dag månad år meddelade smittskyddsläkare/inkom anmälan till miljö- och hälsoskydds nämnden att ...

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontaktade verksamhetsutövare/fastighetsägare den dag månad år.

Den dag månad år tog miljö- och hälsoskyddsnämnden prover

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontaktade den dag månad år Smittskyddsläkare/Folkhälsomyndigheten för samråd

Den dag månad år kommunicerades beslutet muntligt/skriftligt

Verksamheten svarade den dag månad år

Tillämpliga bestämmelser

Välj relevant lagstöd

Av 2 kap. 1 § miljöbalken (1998:808) framgår att när frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande och dispens och när sådana villkor prövas som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt denna balk, är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av detta kapitel iakttas. Detta gäller även den som har bedrivit verksamhet som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön. I detta kapitel avses med åtgärd en sådan åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet.

Av 2 kap. 2 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3 § miljöbalken menas en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Enligt 9 kap. 9 § miljöbalken ska bostäder och lokaler för allmänna ändamål brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur. Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom ska vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

Av 9 kap. 15 § miljöbalken framgår att kommunen, vid misstanke om att ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor,

omedelbart vidtar de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning.

Enligt 26 kap. 21 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten förelägga om att de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen ska lämnas in till myndigheten (26 kap. 21 § MB).

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Av 26 kap. 26 § miljöbalken följer att en tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas.

I 33 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) anges bland annat att i syfte att hindra uppkomst av olägenhet för människors hälsa ska en bostad särskilt ge betryggande skydd mot värme, kyla, drag, fukt, buller, radon, luftföroreningar och andra liknande störningar.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen i xxx län, se bifogad information "Hur man överklagar".

Bilaga 5 - Beslut om att förbjuda och stänga verksamheter eller installationer tillfälligt

Förbud att använda (till exempel duschar/bubbelpool)

Förbud att bedriva verksamhet (till exempel tvätthall, badverksamhet, skola/förskola)

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förbjuder xxx med organisationsnummer xxxxxx att

- Använda (ex: duscharna/bubbelpoolen) på adressen xxx, fastighet xxx, alt.
- Bedriva verksamhet (ex: tvätthall, badverksamhet, skola/förskola) på adressen xxx, fastighet xxx.

Beslutet gäller omedelbart, även om ni överklagar det.

Förbudet gäller fram tills att xxx redovisat åtgärder som godtas av miljö- och hälsoskyddsnämnden och endast efter det att ett nytt beslut om upphävande av förbudet meddelats skriftligen av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Motivering till beslutet

Motivera ordentligt "vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande" (32 § förvaltningslagen)

Enligt 9 kap. 15 § miljöbalken ska miljö- och hälsoskyddsnämnden, i fråga om objekt som bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, vidta de åtgärder som behövs för att undanröja risken för smittspridning.

I Smittskyddslagen nämns xxx som ett exempel på sådan smittsam sjukdom som ska kunna betecknas som allvarlig i miljöbalkens mening. Miljö- och hälsoskyddsnämnden konstaterar därmed att det enligt 9 kap. 15 § miljöbalken finns skyldighet att vidta åtgärder för att undanröja risken för ytterligare smittspridning från xxx.

Mot bakgrund av utlåtandet från (till exempel Smittskydd, Folkhälsomyndigheten) konstaterar miljö- och hälsoskyddsnämnden att det finns risk för smittspridning från xxx till xxx och bedömer det därmed

motiverat att förbjuda användning av xxx alt. hålla verksamheten stängd tills bristerna är åtgärdade på ett sätt som godtagits av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Beslutet gäller omedelbart även om det överklagas med hänvisning till att xxx utgör en allvarlig risk för olägenhet som behöver åtgärdas skyndsamt för att förhindra ytterligare smittspridning och sjukdomsfall.

Bakgrund

Redogör kortfattat för vad som har hänt i kronologisk ordning, från det att anmälan kom in, inspektion utfördes osv. Ange verksamhetsutövarens/fastighetsägarens synpunkter.

Den dag månad år meddelade smittskyddsläkare/inkom anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden att ...

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontaktade verksamhetsutövare/fastighetsägare den dag månad år.

Den dag månad år tog miljö- och hälsoskyddsnämnden prover

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontaktade den dag månad år Smittskyddsläkare/Folkhälsomyndigheten för samråd

Den dag månad år kommunicerades beslutet muntligt/skriftligt

Verksamheten svarade den dag månad år

Tillämpliga bestämmelser

Välj relevant lagstöd

Av 2 kap. 1 § miljöbalken (1998:808) framgår att när frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande och dispens och när sådana villkor prövas som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt denna balk, är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av detta kapitel iakttas. Detta gäller även den som har bedrivit verksamhet som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön. I detta kapitel avses med åtgärd en sådan åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet.

Av 2 kap. 2 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid

yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap 3 § miljöbalken menas en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Enligt 9 kap. 9 § miljöbalken ska bostäder och lokaler för allmänna ändamål brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur. Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom ska vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

Av 9 kap. 15 § miljöbalken framgår att vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av privatperson eller ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, ska kommunen omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner. Den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen har rätt till skälig ersättning av kommunen.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Av 26 kap. 26 § miljöbalken följer att en tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen i xxx län, se bifogad information "Hur man överklagar".

Bilaga 6 - Föreläggande om avlivning och ersättning

Föreläggande om avlivning och ersättning

Beslut

XXX miljö- och hälsoskyddsnämnd beslutar att

1. Låta avliva....
2. Förelägga VU att omedelbart och utan dröjsmål ge tillträde till xxxx till veterinär för verkställande av beslutet enligt punkt 1.
3. Bevilja xxx totalt xxxx kronor i ersättning för xxx.
4. Besluten enligt punkt 1 och 2 gäller omedelbart, även om de överklagas.

Bakgrund

Den xx-xx-xx inkom uppgifter till miljöförvaltningen att

Förvaltningen kontaktade VU den xx-xx-xx.

Verksamhetsutövaren har redovisat den xx-xx-xx vilka åtgärder man vidtagit.

Efter dessa åtgärder har ytterligare sjukdomsfall rapporterats, varför åtgärderna inte bedöms tillräckliga.

Motivering

Nämndens bedömning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått information om Enligt 9 kap. 15 § första stycket miljöbalken ska nämnden i fråga om objekt som bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor vidta de åtgärder som behövs för att undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen Enligt andra stycket samma bestämmelse har den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen rätt till skälig ersättning av kommunen.

Enligt Smittskyddslagen nämns xxx som ett exempel på sådana smittsamma sjukdomar som ska kunna betecknas som allvarliga i miljöbalkens mening. Nämnden konstaterar därmed att det enligt 9 kap. 15 § miljöbalken finns skyldighet att vidta åtgärder för att undanröja risken för ytterligare smittspridning från xxx. Mot bakgrund av utlåtandet från (till exempel Smittskydd) konstaterar nämnden att en rengöring av xxx inte är möjlig och risken för smittspridning skulle inte vara undanröjd. Eftersom det inte går att garantera att xxx inte överför smittan människor, bedömer nämnden att en behandling inte är en tillräcklig åtgärd utan att det är nödvändigt att låta destruera xxx enligt 9 kap. 15 § första stycket andra meningen miljöbalken. VU

ska därför föreläggas att omedelbart och utan dröjsmål ge tillträde till Anticimex för destruering av xxx. Med hänsyn till riskerna för människors hälsa och ytterligare smittspridning förordnar nämnden, med stöd av 26 kap. 26 § miljöbalken, att beslutet om destruering ska gälla omedelbart även om de överklagas.

Enligt 9 kap. 15 § andra stycket miljöbalken har den som har drabbats av ett beslut om destruering rätt till skälig ersättning av kommunen. VU har uppgett att han önskar ersättning för xxx. Vid en sammantagen bedömning finner därför nämnden att en skälig ersättning för xxx är xxx kronor.

Tillämpliga bestämmelser

Av 9 kap. 15 § miljöbalken framgår att vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av privatperson eller ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, ska kommunen omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner. Den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen har rätt till skälig ersättning av kommunen.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas.

Av 26 kap. 26 § miljöbalken följer att en tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen i xx län, se bifogad information "Hur man överklagar".

Bilaga 7 - Föreläggande om att sanera lokalen med avseende på xxx

Föreläggande om att sanera lokalen med avseende på xxx

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger

- Omgående fackmässigt låta utföra sanering/vidta sanerings- och destrueringsåtgärder av objektsburen smitta i alla berörda delar av xxxx. Förutom ytdesinficering av hårda ytor med medel verksamt mot virus, ska särskild fokus ligga på korrekt sanering av textilier eller destruering av de textilier som inte går att sanera
- Förelägga VU att omedelbart och utan dröjsmål ge tillträde till fackman för verkställande av beslutet enligt punkt 1.
- Besluten enligt punkt 1 och 2 gäller omedelbart, även om de överklagas.

Redovisning av sanering ska vara miljöförvaltningen tillhanda **snarast, dock senast tre veckor efter slutförd sanering.**

Bakgrund

Den xx-xx-xx inkom uppgifter till miljöförvaltningen att

Förvaltningen kontaktade VU den xx-xx-xx.

Verksamhetsutövaren har redovisat den xx-xx-xx vilka åtgärder man vidtagit.

Efter dessa åtgärder har ytterligare sjukdomsfall rapporterats, varför åtgärderna inte bedöms tillräckliga.

Motivering

Nämndens bedömning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått information om Enligt 9 kap. 15 § första stycket miljöbalken ska nämnden i fråga om objekt som bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor vidta de åtgärder som behövs för att undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen Enligt andra stycket

samma bestämmelse har den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen rätt till skälig ersättning av kommunen.

Enligt Smittskyddslagen nämns xxx som ett exempel på sådana smittsamma sjukdomar som ska kunna betecknas som allvarliga i miljöbalkens mening. Nämnden konstaterar därmed att det enligt 9 kap. 15 § miljöbalken finns skyldighet att vidta åtgärder för att undanröja risken för ytterligare smittspridning från xxx. Mot bakgrund av utlåtandet från (till exempel Smittskydd) konstaterar nämnden att en rengöring av xxx inte är möjlig och risken för smittspridning skulle inte vara undanröjd. Eftersom det inte går att garantera att xxx inte överför smittan människor, bedömer nämnden att en behandling inte är en tillräcklig åtgärd utan att det är nödvändigt att låta destruera xxx enligt 9 kap. 15 § första stycket andra meningen miljöbalken. VU ska därför föreläggas att omedelbart och utan dröjsmål ge tillträde till Anticimex för destruering av xxx. Med hänsyn till riskerna för människors hälsa och ytterligare smittspridning förordnar nämnden, med stöd av 26 kap. 26 § miljöbalken, att beslutet om sanering och destruering ska gälla omedelbart även om de överklagas.

Tillämpliga bestämmelser

Av 2 kap. 1 § miljöbalken (1998:808) framgår att när frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande och dispens och när sådana villkor prövas som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt denna balk, är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av detta kapitel iakttas. Detta gäller även den som har bedrivit verksamhet som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön. I detta kapitel avses med åtgärd en sådan åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet.

Av 2 kap. 2 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3 § miljöbalken menas en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Enligt 9 kap. 9 § miljöbalken ska bostäder och lokaler för allmänna ändamål brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur. Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom ska vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

Av 9 kap. 15 § miljöbalken framgår att vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av privatperson eller ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, ska kommunen omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner. Den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen har rätt till skälig ersättning av kommunen.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Av 26 kap. 26 § miljöbalken följer att en tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen i xx län, se bifogad information "Hur man överklagar".